

Ökad effektivitet, säkerhet och tillgänglighet i valförfarandet

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition Ökad effektivitet, säkerhet och tillgänglighet i valförfarandet (prop. 2013/14:124) samt en motion som väckts med anledning av propositionen.

Med utgångspunkt i att alla röstberättigade personer ska ha möjlighet att utöva sin rösträtt föreslår regeringen bl.a. att personer som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till sin vallokal eller röstningslokal ska erbjudas möjlighet att få lämna sina röster till kommunala ambulerande röstmottagare.

Förtroendet för valförfarandet förutsätter att valen genomförs på ett korrekt sätt. Det kräver att alla de som arbetar med val har relevant kunskap om vilka regler som gäller. Det föreslås därför att bara den som har fått relevant utbildning ska få förordnas som röstmottagare.

Förtidsröstningen ökar. Tillförlitligheten och effektiviteten i valprocessen vid förtidsröstning måste samtidigt upprätthållas. Regeringen föreslår därför att minst en röstningslokal i varje kommun ska vara öppen varje dag under förtidsröstningen och att minst två röstmottagare ska vara närvarande under röstmottagningen. För att öka säkerheten i valförfarandet föreslås det även att kommunerna ska förvara valmaterial som tagits emot under förtidsröstningen avskilt och på ett säkert sätt.

I syfte att minska risken för otillbörlig påverkan i samband med röstningen föreslås att en lokal för röstmottagning ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. Vidare föreslås bl.a. att en sådan lokal inte ska ha anknytning till en viss politisk sammanslutning. För att trygga valsäkerheten föreslås också att valnämnden får avsluta den preliminära rösträkningen en dag senare, dvs. under torsdagen efter valdagen.

I propositionen föreslås att ändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2014 när det gäller säker förvaring av valmaterial och i övrigt den 1 januari 2015.

Utskottet föreslår att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i vallagen (2005:837).

I betänkandet finns en reservation (V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	6
Lag om ändring i vallagen.....	6
Utbildning av röstmottagare och valnämnder	6
Nya krav på utformningen av röstmottagningsställen	7
Förtidsröstning	9
Förtidsröstning vid omval	11
Deltagande i val för personer med funktionsnedsättning	12
Budröstning.....	13
Valnämndens preliminära rösträkning ska i undantagsfall förlängas.....	14
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	16
Utskottets ställningstagande.....	16
Ökade möjligheter att lämna särskild personröst.....	17
Utskottets ställningstagande.....	19
Reservationen	20
Ökade möjligheter att lämna särskild personröst, punkt 2 (V).....	20
 <i>Bilagor</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	21
Propositionen.....	21
Följdmotionen	21
Regeringens lagförslag	22

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lag om ändring i vallagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837). Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:124.

2. Ökade möjligheter att lämna särskild personröst

Riksdagen avslår motion
2013/14:K22 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V).

Reservation (V)

Stockholm den 15 april 2014

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Eriksson (MP), Per Bill (M), Björn von Sydow (S), Andreas Norlén (M), Helene Petersson i Stockaryd (S), Billy Gustafsson (S), Karl Sigfrid (M), Phia Andersson (S), Hans Hoff (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Hans Ekström (S), Jonas Åkerlund (SD), Mia Sydow Mölleby (V), Cecilia Brinck (M), Sedat Dogru (M), Stefan Käll (FP) och Lars-Axel Nordell (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Den 27 oktober 2011 beslutade regeringen direktiv till en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att göra en översyn av delar av valsystemet (dir. 2011:97). Kommittén antog namnet 2011 års vallagskommitté (Ju 2011:13).

Kommittén överlämnade i januari 2013 delbetänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater (SOU 2012:94). I april 2013 överlämnade kommittén slutbetänkandet E-röstning och andra valfrågor (SOU 2012:24). I propositionen behandlas, med några undantag, de förslag som lämnas i slutbetänkandet.

I propositionen finns (s. 13) en redogörelse för ärendet och dess beredning fram till dess att regeringen beslutade propositionen den 6 mars 2014.

Lagrådet har i ett yttrande framfört synpunkter vilka regeringen i allt väsentligt har följt i propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen ändringar i vallagen som innebär att som röstmottagare får endast den förordnas som har fått sådan utbildning som behövs för uppdraget, att länsstyrelserna ges ansvaret för utbildningen av valnämnderna i länet och att skyldigheten att ta emot ett uppdrag som röstmottagare tas bort.

Vidare ställs nya krav på röstmottagningsställen. En lokal för röstmottagning ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet, så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. En lokal för röstmottagning ska inte ha anknytning till en viss politisk sammanslutning, och den bör inte ha sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag att det kan påverka väljaren i samband med röstningen.

Andra förslag som gäller förtidsröstning handlar om

- öppettider: I varje kommun ska minst en röstningslokal vara öppen varje dag under den tid som röstmottagning får ske i röstningslokaler som kommunen har anordnat, och på valdagen ska minst en röstningslokal vara öppen för röstmottagning under den tid som gäller för röstning i vallokal.
- antal röstmottagare: Vid röstmottagning i en röstningslokal ska minst två röstmottagare vara närvarande.
- mottaget valmaterial: Anteckningarna från röstmottagningen och det valmaterial som tagits emot ska förvaras avskilt och på ett säkert sätt i avvaktan på rösträkningen.

Vid omval ska det finnas röstningslokaler i den omfattning som gäller i ordinarie val i de kommuner som omvalet gäller. I övriga kommuner ska det finnas minst en röstningslokal som ger väljarna goda möjligheter att rösta.

Om ett röstmottagningsställe under någon tid när röstmottagning sker inte är tillgängligt för väljare med funktionsnedsättning får röstmottagarna ta emot dessa väljares valkuvert utanför röstmottagningsstället, om det kan ske under betryggande former.

Det tydliggörs att en väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själv kan göra i ordning sina röster får anlita inte bara röstmottagarna utan även någon annan person som hjälper väljaren vid röstningen. Någon lagstadgad tystnadsplikt för anhöriga och andra enskilda som hjälper väljare att rösta föreslås inte.

Vidare föreslås att väljare som p.g.a. sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe på begäran får lämna sina valsedlar till av valnämnden särskilt förordnade röstmottagare (ambulerande röstmottagare).

Vid budröstning ska vittnen och bud enligt förslaget inte längre ange sina adresser på ytterkuvert för budröster. Väljare som röstar genom bud ska utöver vad som nu gäller även intyga att väljaren själv har lagt en valsedel i ett valkuvert för varje val som väljaren deltar i.

Slutligen föreslås att valnämnden, om det behövs ytterligare tid för att genomföra rösträkningen på ett betryggande sätt, får fortsätta sammanträdet för rösträkning på torsdagen efter valdagen. Om valnämnden fortsätter sammanträdet, ska nämnden på onsdagen till länsstyrelsen lämna över de omslag som gjorts i ordning för de val som räknats färdigt fram till dess. Om rösträkningen avbryts ska de omslag som gjorts i ordning och det valmaterial som tagits emot förvaras på ett säkert sätt under avbrottet.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2014 när det gäller säker förvaring av valmaterial och i övrigt den 1 januari 2015.

Utskottets överväganden

Lag om ändring i vallagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vallagen.

Utbildning av röstmottagare och valnämnder

Bakgrund

Efter 2010 års allmänna val uppmärksammade bl.a. Valprövningsnämnden och Valmyndigheten olika brister i hur valen hade genomförts.

Det kan även nämnas att riksdagen på förslag av konstitutionsutskottet gjorde ett tillkännagivande (bet. 2010/11:KU28 s. 50 f.) där det sades att det vore värdefullt att inom ramen för vad som sedermera kom att bli 2011 års vallagsutredning få en rad frågor belysta.

Erfarenheterna av 2010 års allmänna val visade, anfördes det i betänkandet, att utbildningen av såväl röstmottagare som valnämnder behövde förstärkas. Utskottet noterade att hundratals förtidsröster inte hade kommit med i rösträkningen, därför att de inte hade skickats vidare eller därför att de på ett okänt sätt hade kommit bort. De problem som hade uppkommit kring lokaler för förtidsröstning samt antalet frågor om ordning i röstningslokaler och om budröstning kunde framdeles, anförde utskottet, antas minska med en förstärkt utbildning. Utskottet välkomnade att Valmyndigheten hade för avsikt att förstärka utbildningsmaterialet till valnämnder och röstmottagare inför nästa val. Enligt utskottets mening fanns det även skäl att överväga att göra utbildningen helt eller delvis obligatorisk. Vidare ansåg utskottet att det borde övervägas om någon eller några myndigheter borde ansvara för utbildningen för att uppnå högsta möjliga kompetens hos de personer som ansvarar för genomförandet av val. I så fall borde den eller de myndigheter som ges ett sådant ansvar även ges ett tydligt mandat i detta avseende. Vikten av förstärkt utbildning noterades vidare i anslutning till att utskottet behandlade frågor om bl.a. ordning vid röstmottagning.

Enligt det nu gällande regelverket är det valnämnden, som lokal valmyndighet med ansvar i kommunen för frågor om val, som ansvarar för bl.a. rekrytering och utbildning av röstmottagare (3 kap. 3 § vallagen), och det är valnämnden som förordnar röstmottagare (3 kap. 5 § vallagen). Valmyndigheten tillhandahåller utbildningsmaterial för att underlätta för valnämnderna och främja ett enhetligt förfarande i röstmottagningen runt om i landet.

Av en enkätundersökning som 2011 års vallagskommitté genomfört framgår att samtliga röstmottagare genomgår utbildning, men att utbildningsinsat-

serna och formerna för utbildningen varierar mellan grupperna ordförande/vice ordförande, erfarna röstmottagare och nytillträdda röstmottagare (prop. s. 14).

Propositionen

I propositionen föreslås att som röstmottagare endast ska få förordnas den som har fått sådan utbildning som behövs för uppdraget. Regeringen anför (prop. 2013/14:124 s. 14) att en förutsättning för ett korrekt genomförande av allmänna val och därmed för väljarnas förtroende för valförfarandet är att röstmottagarna är väl insatta i de bestämmelser som gäller för val. Det är också, enligt regeringen, önskvärt att det bland röstmottagarna i vallokaler och röstningslokaler finns personer med erfarenhet av röstmottagning i tidigare val. Vidare pekar regeringen (prop. s. 14 f.) bl.a. på att genomförandet av allmänna val är ett i detalj reglerat och omfattande administrativt förfarande, att allmänna val sker vart fjärde år och val till Europaparlamentet vart femte år samt att det regelverk som styr förfarandet ofta förändras i någon del mellan varje val. Redan dessa förutsättningar talar enligt regeringen starkt för att utbildning av röstmottagare behövs inför varje val. Även fel som Valprövningsnämnden pekat på i sin promemoria Erfarenheter av provningen av överklaganden i 2010 års val (dnr 13-2011) tyder, anför regeringen, på att det finns behov av ytterligare utbildning av bl.a. röstmottagare.

Av samma skäl föreslås att länsstyrelsen ges ansvaret för utbildningen av valnämnderna i länet. I propositionen anføres (s. 16) att erfarenheterna från 2010 års val visar att det finns ett utbildningsbehov för olika led i valprocessen.

Den nu gällande skyldigheten för alla som är valbara till ledamöter i valnämnden att ta emot uppdrag som röstmottagare i ett valdistrikt föreslås tas bort, och som en följd av detta slopas även en bestämmelse om att länsstyrelsens beslut att inte godta ett hinder mot att ta emot ett uppdrag som röstmottagare inte får överklagas. Regeringen anför (prop. s. 18) bl.a. att inga remissinstanser har påtalat att rekrytering har behövt ske genom att åberopa den lagstadgade skyldigheten och att rekryteringsbasen för röstmottagare i huvudsak framstår som god.

Nya krav på utformningen av röstmottagningsställen

Bakgrund

Andelen väljare som valt att förtidsrösta har alltsedan valen 1982 motsvarat omkring en tredjedel av det sammanlagda antalet avgivna röster i landet som helhet. Andelen minskade i valen 1998 och 2002 men har därefter ökat markant efter att kommunerna övertagit ansvaret för förtidsröstningen. Vid 2010 års allmänna val röstade drygt 39 procent av väljarna på detta sätt (prop. s. 19).

I sitt ovan nämnda betänkande 2010/11:KU28 uttalade sig konstitutionsutskottet även om utformningen av röstmottagningsställen (s. 51). Utskottet pekade på att när det gällde utformning av röstningslokaler för förtidsröstning

samt deras belägenhet finns exempel där Valprövningsnämnden funnit att väljarna i röstlokalen, åtminstone stundtals, kunnat nås av politiska aktiviteter i näraliggande utrymmen samt att kravet på skydd för väljaren mot att utsättas för politisk agitation under valhandlingen därmed inte kunde anses vara uppfyllt. Detta har enligt nämnden inneburit en avvikelse från föreskriven ordning. Enligt Valprövningsnämnden ges det inte något utrymme för att i någon mån pruta på kravet på skydd för väljarna som vallagen ställer av det skälet att en lokal i andra avseenden, t.ex. i fråga om tillgänglighet, är synnerligen lämplig som röstningslokal. Därutöver förekommer uppgifter om otillräckligt antal röstmottagare i röstningslokaler och om brister i fråga om avskilda platser (valskärmar) där väljarna kan rösta utan insyn. Utskottet framhöll betydelsen, för förtroendet för valprocessen och demokratin, av att vallagens regler följs noggrant. Utbildning av röstmottagare m.fl. är av mycket stor betydelse i sammanhanget. Enligt utskottet fanns det dock även anledning att göra en genomgång av regelverket om förtidsröstning och dess tillämpning för att utröna i vad mån det finns skäl för ändringar eller klagörande bestämmelser. En utgångspunkt i det arbetet borde enligt utskottet vara att samma krav på säkerhet i proceduren ska eftersträvas för röstning i en röstningslokal som för röstning i en vallokal.

Enligt 7 kap. 1 § första stycket vallagen äger röstning rum på röstmottagningsställen. Väljare röstar i första hand i sin vallokal på valdagen. De kan också före eller under valdagen rösta i röstningslokaler som kommunerna eller utlandsmyndigheterna har inrättat. Väljare får dessutom i vissa fall rösta genom bud eller brev.

I en vallokal och röstningslokal eller i ett utrymme intill en sådan lokal får det inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val (8 kap. 3 § vallagen). Syftet med bestämmelsen är att väljaren ska vara ostörd och skyddad från varje form av påverkan under själva valhandlingen. Detta utgör ett led i att trygga genomförandet av fria och hemliga val.

Röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället. Detta regleras i 8 kap. 4 § vallagen.

Propositionen

I propositionen föreslås det att de nu gällande bestämmelserna kompletteras med nya bestämmelser om att en röstningslokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet, så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. För att kunna uppnå högt valdeltagande är det av stor vikt att det finns lättillgängliga röstningslokaler. Platser där ett stort antal personer vistas eller passerar är från den synpunkten mycket lämpliga, anför regeringen (prop. s. 19 f.). Samtidigt understryker regeringen att det skydd som väljarna har rätt till i en röstningslokal måste kunna garanteras. Vidare måste det vara klart inom vilket område röstmottagarna har befogenhet och skyldighet att upprätthålla sådan ordning som förutsätts för att väljaren ostört ska kunna genomföra

sin valhandling. Röstmottagningsstället behöver vara klart avgränsat, t.ex. genom avskärmning eller på liknande sätt, så att det i förhållande till omgivande verksamheter skapas ett klart avgränsat utrymme där röstningen äger rum. En sådan fysisk avgränsning bör också kunna bidra till att väljarna skyddas från bl.a. påverkan i röstningslokalen. Vilka lokaler som ska användas väljer varje kommun. Det är alltså kommunerna som ansvarar för att det finns lämpliga lokaler för röstmottagning, och därmed för att röstmottagningsstället utformas på ett lämpligt sätt för ändamålet. I det ansvaret bör det ingå att bedöma vilken fysisk avgränsning som är tillräcklig. Det kan dock vara lämpligt att valnämnden rådgör med länsstyrelsen om detta inför prövningen av vilka lokaler som ska användas i valet.

Vidare föreslår regeringen en bestämmelse om neutrala lokaler, som innebär att en lokal för röstmottagning inte ska ha anknytning till en viss politisk sammanslutning och att den inte bör ha sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstningen. En fullt ut tvingande reglering synes enligt regeringen (prop. s. 21 f.) kunna få till följd att särskilt glesbygdsbefolkningens möjligheter att delta i val kan komma att påverkas negativt. För att gagna ett högt valdeltagande anser regeringen att kravet på god tillgänglighet åtminstone för närvarande behöver ges företräde framför ett tvingande krav på att lokaler undantagslöst måste vara utformade så att de uppfattas som värdemässigt neutrala och sakna varje anknytning till en viss religiös sammanslutning eller ett visst företag. Regeringen anser dock att det bör slås fast att ett lägsta krav på lokaler för röstmottagning är att dessa inte ska ha anknytning till en viss politisk sammanslutning.

Förtidsröstning

Bakgrund

I val som gäller hela riket ansvarar varje kommun för att det i kommunen finns röstningslokaler som i fråga om öppethållande, tillgänglighet och lokalisering ger väljarna goda möjligheter att rösta (3 kap. 3 § tredje stycket vallagen). I röstningslokaler som en kommun har anordnat får röstmottagningen påbörjas tidigast 18:e dagen före valdagen och pågå t.o.m. valdagen (10 kap. 2 § vallagen).

Enligt Valprövningsnämndens promemoria Erfarenheter av prövning av överklaganden i 2010 års allmänna val redovisades bl.a. att ett antal förtidsröster som tagits emot i Halmstad och Tranås inte skickats vidare till respektive kommun och därför inte kommit med i rösträkningen. Det gällde 238 respektive 26 röster, som var hänförliga till 87 respektive 17 kommuner. Vidare framgår att det i Täby kommun låg kvar 217 brev röster och 39 ambassadröster i kommunens arkiv och att dessa inte kom med i rösträkningen.

Konstitutionsutskottet uttalade i sitt betänkande 2010/11:KU28 att det fanns anledning att göra en genomgång av regelverket om förtidsröstning och

dess tillämpning för att utröna i vad mån det finns skäl för ändringar eller klargörande bestämmelser. En utgångspunkt i det arbetet borde vara att samma krav på säkerhet i proceduren ska eftersträvas för röstning i en röstningslokal som för röstning i en vallokal.

Propositionen

Regeringen föreslår en ny bestämmelse om att kommunen bestämmer vilka dagar och tider en röstningslokal ska vara öppen för röstning. I varje kommun ska dock minst en röstningslokal vara öppen varje dag under den tid som röstmottagning får ske i röstningslokaler som kommunen har anordnat. På valdagen ska minst en röstningslokal vara öppen för röstmottagning under den tid som gäller för röstning i en vallokal. Behovet av öppethållande av röstningslokaler för förtidsröstning varierar stort mellan olika kommuner och mellan olika röstningslokaler. Det är därför viktigt att i största möjliga utsträckning bibehålla den flexibilitet som den nuvarande ordningen erbjuder och som bygger på att kommunerna bedömer behovet av öppethållande och beslutar om tiderna, dvs. en lokal anpassning av röstningslokalernas öppethållande. För att ge väljare i olika delar av landet någorlunda likartade förutsättningar att delta i val och för att erbjuda goda förutsättningar för ett högt valdeltagande anser regeringen dock att det är angeläget att väljare i varje kommun som ett minimum erbjuds möjlighet att rösta i någon röstningslokal i kommunen under alla dagar under förtidsröstningsperioden. Regeringen anser att det liksom i dag bör vara kommunernas sak att bedöma behovet av öppethållande och besluta om tiderna fram till valdagen.

Vidare föreslås att minst två röstmottagare ska vara närvarande vid röstmottagning i en röstningslokal. För regeringen är det, anför det i propositionen (s. 25), en grundläggande utgångspunkt att i princip samma krav på säkerhet i valförloppet måste eftersträvas för förtidsröstande som för röstande i vallokal. Det står samtidigt klart att den andel av väljarkåren som väljer att förtidsrösta på senare tid har ökat markant. Vid 2002 års val var knappt 30 procent av det sammanlagda antalet avgivna röster förtidsröster, medan andelen förtidsröster i 2010 års val uppgick till närmare 40 procent. Regeringen anser att en lämplig avvägning är att införa en minimiregel. Antalet röstmottagare måste dock alltid anpassas efter behovet i den aktuella röstningslokalen. Några röstningslokaler har ett mycket stort antal röstande, de allra största ca 30 000, och har därför periodvis behov av betydligt fler röstmottagare.

Det föreslås även att anteckningarna från röstmottagningen och det valmaterial som tagits emot ska förvaras avskilt och på ett säkert ställe i avvaktan på rösträkningen. I propositionen nämns (s. 26) att enligt Valprovningensnämndens promemoria Erfarenheter av provning av överklaganden i 2010 års allmänna val redovisades bl.a. att ett antal förtidsröster som tagits emot i Halmstad och Tranås inte skickats vidare till respektive kommun och därför inte kommit med i rösträkningen. Det gällde 238 respektive 26 röster, som var hänförliga till 87 respektive 17 kommuner. Vidare framgår att det i Täby kommun

låg kvar 217 brevröster och 39 ambassadröster i kommunens arkiv och att dessa inte kom med i rösträkningen. Att röster av sådana skäl inte kommer med i räkningen är, anför regeringen, naturligtvis inte acceptabelt. För att öka valsäkerheten och säkerställa att mottaget valmaterial inte glöms bort är det viktigt att valmaterial förvaras avskilt i ett låst utrymme som endast behöriga personer har tillgång till. Mot bakgrund av de erfarenheter som Valprövningsnämnden redovisat från 2010 års val anser regeringen att det finns skäl att införa en bestämmelse som klargör att mottaget valmaterial ska förvaras avskilt och på ett säkert sätt i avvaktan på rösträkningen. Även anteckningar från röst-mottagningen behöver förvaras avskilt på ett säkert sätt.

Förtidsröstning vid omval

Bakgrund

Kommunernas ansvar för att inrätta särskilda röstningsmottagningsställen avser de kommuner som omfattas av ett omval. Någon skyldighet för andra kommuner än de som omfattas av omvalet att inrätta röstningslokaler finns inte.

I samband med omvalen 2011 i landstingsvalet i Västra Götalands län och kommunvalet i Örebro anordnades möjlighet för väljare att förtidsrösta i flera kommuner utanför omvalsområdet. Det skedde på frivillig grund i 45 kommuner. I dessa förekom förtidsröstning i varierande, men i huvudsak liten, omfattning. För sin medverkan vid förtidsröstningen i omvalen fick kommunerna statsbidrag enligt förordningen (211:273) om statsbidrag för kommunernas medverkan vid 2011 års val. En anmälan kunde i princip göras när som helst före omvalen. Sena anmälningar – i två fall knappt en vecka innan förtidsröstningen började – gjorde det svårt för Valmyndigheten att nå ut med fullständig information till de röstberättigade, partierna och valadministrationen om vilka kommuner utanför omvalsområdet som anordnade förtidsröstning.

Propositionen

I de kommuner som ett omval gäller föreslår regeringen att det ska finnas röstningslokaler i den omfattning som gäller i ordinarie val. I övriga kommuner ska det enligt förslaget finnas minst en röstningslokal som ger väljarna goda möjligheter att rösta.

För att säkerställa ett så högt och jämlikt valdeltagande som möjligt vid ett bör, anför regeringen (prop. s. 31 f.), väljare vid ett omval som utgångspunkt ha samma eller likvärdiga möjligheter att förtidsrösta som vid ett ordinarie val. Den nuvarande ordningen, med frivillig grund för kommuners medverkan vid omval, innebär i praktiken att möjligheterna till valdeltagande för en väljare som uppehåller sig i riket och har rösträtt i omvalet men som befinner sig i en kommun som inte omfattas av ett beslut om omval blir beroende av vilket intresse vistelsekommunen har av att inrätta röstningsmottagningsställen för förtidsröstning. Regeringen anser att det framstår som nödvändigt att komplettera regleringen så att väljarna ges goda möjligheter att delta i ett omval oberoende

av i vilken kommun de uppehåller sig under den tid som röstningen får pågå. För att garantera väljarna goda möjligheter att rösta i omval bör det finnas minst en röstningslokal i varje kommun utanför omvalsområdet som ger väljarna möjligheter att rösta under den tid som förtidsröstningen får pågå. Denna lösning är lätt att tillämpa och garanterar möjligheterna till förtidsröstning utanför det egentliga omvalsområdet. Vidare anser regeringen att hänsyn måste tas till de olikheter som finns i skilda kommuner vad gäller förutsättningen för och behovet av öppethållande för röstmottagning under förtidsröstningsperioden. Regeringen anser att det bör kunna överlämnas åt kommunerna att själva bedöma i vilken omfattning röstningslokaler som inrättas ska vara öppna för röstmottagning. Som en rättslig förutsättning för kommunernas beslutsfattande i detta avseende bör dock gälla att kommunerna ser till att erbjuda väljarna goda möjligheter att rösta.

Vidare föreslår regeringen att kommuner utanför omvalsområdet senast en vecka efter ett beslut om omval ska meddela den centrala valmyndigheten var och när röstning inom kommunen kan ske. Regeringen anför (s. 34) att det är av stor vikt att information om var och när det är möjligt att förtidsrösta i ett omval är tillgänglig för väljarna, partierna och valadministrationen i god tid före valet så att de kan anpassa sig efter de givna förutsättningarna. Kommunerna bör ha en beredskap och övergripande planering för vilka lokaler som kan tänkas bli aktuella att använda för den händelse det fattas beslut om omval.

Deltagande i val för personer med funktionsnedsättning

Bakgrund

Den 28 januari 2014 trädde ändringar i vallagen i kraft som innebär att kommunerna inte längre har möjlighet att, efter dispens från länsstyrelsen, använda lokaler som inte är tillgänglighetsanpassade som röstmottagningsställen (prop. 2013/14:37, bet. 2013/14:KU9, rskr. 2013/14:124).

En väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själv kan göra i ordning sina röster ska på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs (7 kap. 3 § andra stycket vallagen). Bestämmelsen har i vissa fall tolkats på så sätt att det endast är röstmottagarna som har rätt att biträda vid röstningen; det framgår av Valmyndighetens rapport Erfarenheter från valen den 19 september 2010 (Rapport 2011:1).

Propositionen

Om ett röstmottagningsställe under någon tid när röstmottagning sker inte är tillgängligt för väljare med funktionsnedsättning, föreslås röstmottagarna få ta emot dessa väljares valkuvert utanför röstmottagningsstället, om det kan ske under betryggande former. Enligt regeringens mening (prop. s. 35) kan det inte uteslutas att det i undantagsfall kan uppkomma behov av att utnyttja möjlig-

heten att lämna valkuvert utanför en vallokal trots att denna är tillgänglighetsanpassad. Möjligheten att i vissa fall få lämna röster utanför vallokaler bör därför behållas.

Vidare föreslås ett tydliggörande av att en väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte själv kan göra i ordning sina röster får anlita inte bara röstmottagarna utan även någon annan person som hjälper väljaren vid röstning. Erfarenheterna visar, anför regeringen (prop. s. 36 f.) att avsaknaden av en uttrycklig rättslig reglering har lett till tveksamheter vid tolkningen och tillämpningen av lagen. Regeringen föreslår därför ett förtydligande.

Budröstning

Bakgrund

Röstning genom bud går till så att väljaren i närvaro av budet och ett vittne lägger ned de valkuvert som gjorts i ordning i ett ytterkuvert för budröst, klistrar igen ytterkuvertet, intygar på kuvertet att han eller hon gjort i ordning valkuvertet och ytterkuvertet på detta sätt och att valkuvertet inte har gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet och anger sitt namn och sitt personnummer på ytterkuvertet. Väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till sin vallokal eller någon annan röstningslokal ska dessutom på ytterkuvertet intyga att de uppfyller kraven för att få budrösta. Att väljaren själv har gjort detta ska intygas av vittnet och budet på ytterkuvertet; där ska de även ange sina namn, personnummer och adresser. Vidare ska den som är bud anteckna på ytterkuvertet i vilken egenskap han eller hon uppträder som bud. För bud som är lantbrevbärare eller är anställd i kriminalvårdsanstalt gäller vissa andra regler. Vidare finns bestämmelser om att väljare respektive bud ska legitimera sig m.m.

Röstmottagarna får inte ta emot ytterkuvert från ett bud om kuvertet inte uppfyller kraven på hur sådana kuvert ska ha gjorts i ordning eller om budet inte kan styrka sin identitet. Ett ytterkuvert som inte tas emot ska tas om hand av röstmottagarna och överlämnas till valnämnden, som ska förvara kuvertet under valperioden.

Ytterkuvertet får så mycket text att det kan te sig svårt, inte bara för väljaren utan även för bud och vittne, att tillgodogöra sig innehållet och fullgöra alla de formella krav som ställs på dem som medverkar i budröstningen, anför det i propositionen (s. 43). Det är inte heller ovanligt att ytterkuvert för budröst inte uppfyller kraven på hur sådana kuvert ska ha gjorts i ordning. Erfarenheterna från Valprövningsnämndens prövning av överklaganden i 2010 års val visar att det i åtskilliga fall funnits brister i röstmottagarnas kontroll av budrösterna.

Propositionen

I propositionen föreslås att väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe på begäran ska få lämna sina valsedlar till av valnämnden särskilt förordnade röstmottagare (ambulerande röstmottagare). Vid sådan röstning ska vallagens 7 kap. med allmänna bestämmelser om röstning, 8 kap. med allmänna bestämmelser om röstmottagning och 10 kap. med bestämmelser om röstmottagning i röstningslokal vara tillämpliga. Regeringen framhåller i propositionen (s. 40) att förslaget utgör ett viktigt led i arbetet att ge alla väljare så likartade förutsättningar som möjligt att utnyttja sin rösträtt samtidigt som valsäkerheten upprätthålls på en godtagbar nivå. Om detta förslag genomförs finns det enligt regeringen inte längre något behov av kommunalt förordnade bud, varför den bestämmelse som reglerar detta föreslås upphävas. I övrigt bör den nuvarande budröstningen behållas.

Vidare föreslås att vittnen och bud inte längre ska ange sina adresser på ytterkuvert för budröst vid budröstning. En väljare som röstar genom bud ska, utöver vad som nu gäller, även intyga att han eller hon själv har lagt en valsedel i ett valkuvert för varje val som väljaren deltar i. Enligt regeringen (prop. s. 43 f.) går det inte att bortse från att kraven på uppgiftslämnande genom information och intygande på ytterkuverten har tillkommit enbart i syfte att trygga genomförandet av fria och hemliga val för de väljarkategorier som använder budröstning. Med hänsyn till syftet med att uppgifter lämnas på ytterkuvert för budröstning – möjliggörande av kontroll – anser regeringen att det är tillräckligt med uppgift om personnummer eller tjänstgöringsnummer. På detta sätt kan ytterkuvertets typografiska utformning ändras något för att göra det enklare för väljare, bud och vittne att tillgodogöra sig informationen. På samma gång kan risken för fel vid röstmottagningen minska, eftersom kontrollen av om de formella kraven är uppfyllda kan begränsas något.

Valnämndens preliminära rösträkning ska i undantagsfall förlängas

Bakgrund

På onsdagen efter valdagen ska valnämnden sammanträda för att granska och räkna de röster som inte räknats i vallokalerna. Resultatet av nämndens rösträkning är preliminärt. Vid sammanträdet ska nämnden granska alla de förtidsröster som har kommit in i rätt tid men som inte hunnit skickas till vallokalerna för granskning där. Det gäller bl.a. de förtidsröster som avlämnats i andra kommuner och de utlandsröster som kommit in till kommunen som brevröster eller från en utlandsmyndighet och som inte har skickats till vallokalerna. Vid sammanträdet ska nämnden också granska de förtidsröster som underkänts i vallokalen. När granskningen är klar och de valkuvert som ska läggas i valurnorna har lagts ned i dessa kan rösträkningen påbörjas. När sammanträdet för rösträkning avslutats ska valnämnden till länsstyrelsen genast

överlämna nämndens protokoll över sin rösträkning och de omslag som nämnden gjort i ordning.

Uppgiften att granska och räkna förtidsröster onsdagen efter valdagen anses av många kommuner svår att administrera. Valnämndernas rösträkning genomförs ofta under stor tidspress. Orsaken till detta är främst det stora antalet förtidsröster som lämnats sent under röstningsperioden och, i vissa fall, stora avstånd mellan kommun och länsstyrelse. Andelen väljare som förtidsröstat sent i valet ökar.

Propositionen

Om det behövs ytterligare tid för att på ett betryggande sätt genomföra rösträkningen föreslås valnämnden få fortsätta sammanträdet för rösträkning på torsdagen efter valdagen. Om valnämnden fortsätter sammanträdet ska nämnden på onsdagen till länsstyrelsen lämna över de omslag som gjorts i ordning för de val som räknats färdigt fram till dess. Vidare ska de omslag som gjorts i ordning och det valmaterial som tagits emot förvaras på ett säkert sätt under avbrottet, om rösträkningen avbryts.

Regeringen framhåller vikten av att valsäkerheten tryggas. Det finns därför skäl att överväga ändringar för att förbättra säkerheten vid rösträkningen. En allmän utgångspunkt för regeringen är att förtidsröstning ska kunna ske i minst samma utsträckning som hittills; förtidsröstningen bör därför inte begränsas. Även med den föreslagna ändringen att valnämnden ska få fortsätta sammanträdet för rösträkning på torsdagen efter valdagen om det behövs ytterligare tid för att på ett betryggande sätt genomföra rösträkningen, är det angeläget att rösträkningen avslutas så snart som möjligt. Den föreslagna möjligheten till förlängning av rösträkningen bör därför endast utnyttjas när det är påkallat av hänsyn till intresset att säkerställa att valsäkerheten inte blir eftersatt. Målsättningen bör alltså även fortsättningsvis vara att rösträkningen ska avslutas på onsdagen. Möjligheten till förlängning bör bara utnyttjas om det är nödvändigt för att genomföra rösträkningen på ett betryggande sätt. Under alla förhållanden måste enligt regeringens mening granskningen klaras av redan under onsdagen.

Valnämnden ska, om nämnden fortsätter sammanträdet på torsdagen efter valdagen, särskilt redovisa de val som räknats färdigt under onsdagen till länsstyrelsen. Det innebär att valnämnden redan på onsdagen ska lämna över de omslag som nämnden gjort i ordning i de val som nämnden hunnit räkna klart. Resterande omslag och nämndens protokoll bör överlämnas till länsstyrelsen först när sammanträdet för den preliminära rösträkningen helt har avslutats.

När det gäller avskild och säker förvaring av valmaterial anser regeringen att det finns behov av att förtydliga att dessa krav gäller även vid eventuella avbrott under den preliminära rösträkningen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Propositionen

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2014 i fråga om 10 kap. 7 § och 12 kap. 8 §, som handlar om förvaring av valmaterial. I övrigt föreslås lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2015. Äldre föreskrifter ska tillämpas vid ett omval som hålls på grund av att ett ordinarie val till riksdagen eller landstings- eller kommunfullmäktige i september 2014.

Regeringen anför att ändringar som rör förfarandet i val normalt bör göras så att lagändringarna kan träda i kraft i god tid före valet. Ju kortare tid som finns för förberedelser och för utbildning av valnämnder och röstmottagare om vilka regler som ska gälla i ett val, desto större blir risken för handhavandefel. Sådana fel kan leda till att utgången i valet påverkas och att det uppkommer behov av att hålla omval.

Proportionell fördelning av mandat och förhandsanmälan av partier i val

I propositionen Proportionell fördelning av mandat och förhandsanmälan av partier i val (prop. 2013/14:48), föreslår regeringen också vissa ändringar i vallagen. De ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2015 och tillämpas första gången inför och vid ordinarie val till riksdagen, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige. Det innebär att vid ett eventuellt omval eller extra val före 2018 kommer de nuvarande föreskrifterna att gälla.

Riksdagen har på förslag av konstitutionsutskottet beslutat att skjuta upp behandlingen av bl.a. det förslaget till lag om ändring i vallagen till 2014/15 års riksmöte (bet. 2013/14:KU16, rskr. 2013/14:178).

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar de förslag som regeringen presenterat i propositionen och instämmer i de skäl som anförts för de föreslagna ändringarna. Utskottet föreslår att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i vallagen.

Utskottet noterar att det, med undantag för de föreslagna reglerna om förvaring av valmaterial, föreslås att de nu aktuella ändringarna i vallagen ska träda i kraft den 1 januari 2015 men att äldre föreskrifter ska tillämpas vid ett omval som hålls på grund av att ett ordinarie val till riksdagen eller landstings- eller kommunfullmäktige 2014 upphävts. När det däremot gäller förslagen till ändringar i vallagen som regeringen presenterat i propositionen Proportionell fördelning av mandat och förhandsanmälan av partier i val (prop. 2013/14:48), föreslås ändringarna träda i kraft den 1 januari 2015 och tillämpas första gången inför och vid ordinarie val till riksdagen, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige 2018. Vid ett eventuellt extra val under perioden 2015–2018 kommer således de nu gällande bestämmelserna att tillämpas när det gäller bl.a. den fria nomineringsrätten, fördelning av mandat i val och valkrets-

delningen i Västra Götalands län, och de nya bestämmelserna tillämpas beträffande bl.a. utbildning av röstmottagare och valnämnder, utformningen av röstmottagningsställen och förtidsröstning vid omval.

Ökade möjligheter att lämna särskild personröst

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion (V) om ökade möjligheter att lämna personröst.

Jämför reservation (V).

Bakgrund

I utskottets betänkande Proportionell fördelning av mandat och förhandsanmälan av partier i val (bet. 2013/14:KU16) behandlade utskottet regeringens proposition 2013/14:48 Proportionell fördelning av mandat och förhandsanmälan av partier i val, som bl.a. innehöll förslag om förhandsanmälan av partier för deltagande i val och om samtycke till kandidatur. Utskottet gjorde när det gäller dessa frågor samma bedömningar som regeringen: att krav borde införas på förhandsanmälan av partier som vill delta i val men att en särskild anmälan inte alltid behöver göras, t.ex. om ett parti anmäls för deltagande i val till riksdagen, då anmälan gäller också för val till landstings- och kommunfullmäktige i hela landet samt för val till Europaparlamentet. Vidare borde den som kandiderar för ett parti som anmält sitt deltagande i ett val skriftligen ha samtyckt till kandidaturen. Om en person som inte har samtyckt till en kandidatur för ett visst parti trots det har tagits upp på en valsedel för det partiet borde namnet betraktas som obefintligt. På utskottets förslag beslöt riksdagen den 19 mars 2014 att till 2014/15 års riksmöte skjuta upp bl.a. behandlingen av regeringens förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837) som innehåller dessa ändringar (rskr. 2013/14:178).

2011 års vallagskommitté föreslog i sitt slutbetänkande E-röstning och andra valfrågor (SOU 2013:24) att i stället för att som nu anses som obefintlig ska en tillskriven kandidat för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater beaktas vid sammanräkningen, under förutsättning att det är fråga om en kandidat som partiet har anmält. Väljaren ska då anses ha lämnat en personröst för den kandidaten. Om flera namn skrivs till får den första kandidaten väljarens personröst, om det är fråga om en kandidat som partiet har anmält. Övriga tillskrivna kandidater betraktas, liksom enligt gällande lag, som obefintliga.

Propositionen

Regeringen gör i propositionen bedömningen att det i ett annat sammanhang bör övervägas om det bör införas en möjlighet att lämna en särskild personröst

på en kandidat genom att skriva till kandidatens namn på en blank valsedel eller partimarkerad valsedel för ett parti som anmält samtliga sina kandidater.

Efter en genomgång av remissutfallet där det bl.a. framförts att det enligt flera länsstyrelser och Valmyndigheten finns en risk för att tiderna för sammanräkningen kan komma att förskjutas, att länsstyrelsen kan komma att behöva registrera nya valsedlar för varje tillskrivet namn, att det kan uppstå osäkerhetsmoment, särskilt om kandidatens namn förekommer på flera listor för partiet, anför regeringen (prop. s. 29) följande som skäl för att ökade möjligheter att lämna särskild personröst för närvarande inte bör genomföras.

Enligt regeringens uppfattning talar mycket för att kommitténs förslag bör kunna underlätta betydligt för väljare att personrösta även om väljaren inte har tillgång till partiets namnvalsedel vid röstningstillfället. Regeringen anser dock att en grundläggande förutsättning för att genomföra förslaget är att tiderna för sammanräkningen inte får överskridas. Härutöver behöver också möjligheten att skriva till namn anpassas till det system för anmälan av kandidater som finns.

Om anmälda kandidater får skrivas till på partivalsedlar och blanka valsedlar för de partier som har anmält samtliga kandidater kan detta i många fall – när namnet förekommer på flera namnvalsedlar – få till följd att länsstyrelserna behöver registrera en ny valsedel i valdatasystemet varje gång en kandidat skrivs till på en valsedel. Denna uppfattning för bl.a. Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Valmyndigheten fram. Som Valmyndigheten framhåller skulle detta kunna innebära att en mycket stor mängd nya valsedlar måste upprättas i samband med den slutliga rösträkningen. Regeringen bedömer att detta kan få till följd att tiderna för sammanräkningen överskrids och att valresultatet kan försenas. Regeringen anser att redan denna omständighet medför att det finns behov av ytterligare överväganden i fråga om förfarandet för röstsammanräkning innan förslaget genomförs. Det finns dock skäl att ta fasta på kommitténs bedömning att man bör sträva efter att underlätta för väljare som förtidsröstar utanför sin hemkommun att lämna en särskild personröst (jfr 3 kap. 1 § RF). Frågan bör därför övervägas vidare i annat sammanhang.

Frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Motionen

Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) begär i motion 2013/14:K22 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär ökade möjligheter att lämna särskild personröst.

Motionärerna anför att om vallagskommitténs förslag om en obligatorisk förhandsanmälan av partier och kandidater genomförs, innebär det enligt deras bedömning ökade förutsättningar för en korrekt och snabb sammanräkning av röster. Motionärerna anser därmed att det saknas skäl att, så som regeringen förordar, ytterligare utreda frågan om att införa en ökad möjlighet att lämna särskild personröst.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är det mycket som talar för att kommitténs förslag bör kunna underlätta betydligt för väljare att personrösta även om väljaren inte har tillgång till partiets namnvalsedel vid röstningstillfället. Det går emellertid inte att bortse från de synpunkter som förts fram i olika remissvar om att det kan finnas risk för problem i samband med rösträkningen. Utskottet, som delar regeringens uppfattning att frågan bör övervägas vidare, föreslår att riksdagen avslår motionen.

Reservationen

Ökade möjligheter att lämna särskild personröst, punkt 2 (V)

av Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ökade möjligheter att lämna särskild personröst.

Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:K22 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V).

Ställningstagande

2011 års vallagskommitté föreslog att en tillskriven kandidat för ett parti som har registrerat partibeteckning och anmält samtliga kandidater ska beaktas vid sammanräkningen, i stället för att anses som obefintlig – detta under förutsättning att det är fråga om en kandidat som partiet har anmält. Väljaren ska då anses ha lämnat en personröst för den kandidaten. För det fall att flera namn skrivs till får den första kandidaten väljarens personröst, om det är fråga om en kandidat som partiet har anmält. Övriga tillskrivna kandidater betraktas, liksom enligt gällande lag, som obefintliga.

Kommittén föreslog även att det ska införas en obligatorisk förhandsanmälan av partier och kandidater. Denna fråga har behandlats av riksdagen som på förslag av konstitutionsutskottet beslutat att till 2014/15 års riksmöte skjuta upp bl.a. regeringens förslag till lag om ändring i vallagen (bet. 2013/14:KU16, rskr. 2013/14:178). Om kommitténs förslag om obligatorisk förhandsanmälan av partier och kandidater genomförs innebär det enligt min bedömning ökade förutsättningar för en korrekt och snabb sammanräkning av röster. Jag anser därför att det saknas skäl att så som regeringen förordar ytterligare utreda frågan om att införa en ökad möjlighet att lämna särskild personröst.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär ökade möjligheter att lämna särskild personröst. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2013/14:124 Ökad effektivitet, säkerhet och tillgänglighet i val-förfarandet.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837).

Följdmotionen

2013/14:K22 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär ökade möjligheter att lämna särskild personröst.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
vallagen (2005:837)

Härigenom föreskrivs i fråga om vallagen (2005:837)

dels att 9 kap. 4 § och 15 kap. 2 § samt rubriken närmast före 15 kap. 2 § ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 3 kap. 6 § och 4 kap. 22 § ska betecknas 3 kap. 7 § och 4 kap. 26 §,

dels att 3 kap. 2–5 §§, 4 kap. 20 §, 7 kap. 1, 3–5, 7 och 8 §§, 10 kap. 7 § samt 12 kap. 1 och 7 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 3 kap. 6 § och 4 kap. 22 § ska sättas närmast före 3 kap. 7 § respektive 4 kap. 26 §,

dels att det i lagen ska införas åtta nya paragrafer, 3 kap. 6 §, 4 kap. 22–25 §§, 7 kap. 3 a §, 8 kap. 7 a § och 12 kap. 8 §, samt närmast före 4 kap. 22 §, 7 kap. 3 a och 4 §§ samt 12 kap. 8 § nya rubriker av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***3 kap.**

2 §

Länsstyrelsen är regional valmyndighet med ansvar i länet för frågor om val.

Länsstyrelsen är regional valmyndighet med ansvar i länet för frågor om val *och för utbildning av valnämnderna.*

3 §¹

I varje kommun ska det finnas en valnämnd, som är lokal valmyndighet med ansvar i kommunen för frågor om val.

Att kommunerna ska se till att det finns *en vallokal för varje valdistrikt* framgår av 4 kap. 20 §.

Att kommunerna ska se till att det finns *lokaler för röstmottagning* framgår av 4 kap. 20, 22 och 23 §§.

I val som gäller hela landet ansvarar varje kommun också för att det i kommunen finns röstningslokaler som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppet hållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.

¹ Senaste lydelse 2013:1159.

4 §

På varje röstmottagningsställe skall det finnas så många röstmottagare som behövs för att röstmottagningen skall kunna genomföras.

För varje valdistrikt skall det utses minst fyra röstmottagare, varav en ordförande och en ersättare för ordföranden. *Vid röstmottagningen skall minst tre av röstmottagarna vara närvarande i vallokalen. En av dessa skall vara ordföranden eller ordförandens ersättare.*

För varje valdistrikt *ska* det utses minst fyra röstmottagare, varav en ordförande och en ersättare för ordföranden.

5 §

Röstmottagare förordnas av valnämnden. Röstmottagare hos en utlandsmyndighet förordnas dock av myndighetens chef. Om valnämnden har beslutat att röstmottagning *skall* äga rum på ett sjukhus, en kriminalvårdsanstalt, ett häkte eller någon liknande inrättning, får nämnden överlåta åt den som är chef för inrättningen att förordna röstmottagare där.

Alla som är valbara till ledamöter i valnämnden är skyldiga att ta emot ett uppdrag som röstmottagare i ett valdistrikt, om de inte har ett giltigt hinder.

Röstmottagare förordnas av valnämnden. Röstmottagare hos en utlandsmyndighet förordnas dock av myndighetens chef. Om valnämnden har beslutat att röstmottagning *ska* äga rum på ett sjukhus, en kriminalvårdsanstalt, ett häkte eller någon liknande inrättning, får nämnden överlåta åt den som är chef för inrättningen att förordna röstmottagare där.

Som röstmottagare får endast den förordnas som har fått sådan utbildning som behövs för uppdraget.

6 §

På varje röstmottagningsställe ska det finnas så många röstmottagare som behövs för att röstmottagningen ska kunna genomföras.

Vid röstmottagning i en vallokal ska minst tre av röstmottagarna vara närvarande. En av dessa ska vara ordföranden eller ordförandens ersättare.

Vid röstmottagning i en röstningslokal ska minst två röstmottagare vara närvarande.

4 kap. 20 §²

Varje kommun ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.

För varje valdistrikt ska det finnas en vallokal.

En vallokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. Den ska inte ha anknytning till en viss politisk sammanslutning och den bör inte ha sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstningen.

Röstningslokaler

22 §

I val som gäller hela landet ska varje kommun se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som röstningslokaler och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.

En röstningslokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. Den ska inte ha anknytning till en viss politisk sammanslutning och den bör inte ha sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstningen.

23 §

Vid omval ska det i de kommuner som valet gäller finnas röstningslokaler enligt 22 §.

I övriga kommuner ska det

² Senaste lydelse 2013:1159.

finnas minst en röstningslokal enligt 22 § som ger väljarna goda möjligheter att rösta.

Kommuner som avses i andra stycket ska senast en vecka efter ett beslut om omval meddela den centrala valmyndigheten var och när röstning inom kommunen kan ske.

24 §

Kommunen bestämmer vilka dagar och tider en röstningslokal ska vara öppen för röstning. I varje kommun som valet gäller ska dock minst en röstningslokal vara öppen varje dag under den tid som röstmottagning får ske i röstningslokaler som kommunen har anordnat.

På valdagen ska minst en röstningslokal i varje kommun vara öppen för röstmottagning under den tid som enligt 21 § första stycket gäller för röstning i en vallokal.

25 §

Den centrala valmyndigheten bestämmer, efter samråd med Regeringskansliet (Utrikesdepartementet), hos vilka svenska utlandsmyndigheter det ska finnas röstningslokaler.

7 kap.

1 §

Röstning äger rum på röstmottagningsställen. Väljare röstar i första hand i sin vallokal på valdagen. De kan också före eller under valdagen rösta i röstningslokaler som kommunerna eller utlandsmyndigheterna har inrättat. Väljare får dessutom i vissa fall rösta genom bud eller brev.

Röstning äger rum på röstmottagningsställen. Väljare röstar i första hand i sin vallokal på valdagen. De kan också före eller under valdagen rösta i röstningslokaler som kommunerna eller utlandsmyndigheterna har inrättat. Väljare får dessutom i vissa fall lämna sina röster till av valnämnden särskilt förordnade röstmottagare (ambulerande röstmottagare) eller rösta genom bud eller brev.

Den centrala valmyndigheten bestämmer, efter samråd med Regeringskansliet (Utrikesdepartementet), hos vilka svenska utlandsmyndigheter det skall finnas röstningslokaler.

Väljare skall göra i ordning sina röster bakom en valskärm och därefter lämna valkuverten till röstmottagarna.

Väljare som på grund av *funktionshinder* eller liknande inte själva kan göra i ordning sina röster, *skall* på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs.

3 §

Väljare *ska* göra i ordning sina röster bakom en valskärm och därefter lämna valkuverten till röstmottagarna.

Väljare som på grund av *funktionsnedsättning* eller liknande inte själva kan göra i ordning sina röster, *ska* på begäran få hjälp med detta av röstmottagarna i den utsträckning som behövs. *En sådan väljare får också anlita någon annan person som hjälper honom eller henne vid röstningen.*

Röstning genom ambulerande röstmottagare

3 a §

Väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe får om de begär det lämna sina valseدلar till ambulerande röstmottagare.

Vid röstmottagning enligt första stycket gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om röstning och röstmottagning i detta kapitel och 8 kap. och bestämmelserna om röstmottagning i röstningslokal i 10 kap.

Vem som får rösta genom bud

4 §

Väljare som på grund av sjukdom, *funktionshinder* eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe får lämna sina valseدلar där genom bud.

Dessutom får följande väljare budrösta:

1. väljare som betjänas av Posten AB:s lantbrevbärare, i den

Väljare som på grund av sjukdom, *funktionsnedsättning* eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe får lämna sina valseدلar där genom bud.

1. väljare som betjänas av Posten AB:s lantbrevbärare, i den

<p>utsträckning som följer av 3 kap. 6 §, 2. väljare som är intagna i häkte, 3. väljare som är intagna i kriminalvårdsanstalt och av säkerhetsskäl inte kan rösta i samma röstningslokal Budröster <i>skall</i> lämnas i ytterkuvert för budröst.</p>	<p>utsträckning som följer av 3 kap. 7 §, som andra intagna på anstalten. Budröster <i>ska</i> lämnas i ytterkuvert för budröst.</p>
--	--

5 §

<p>Följande personer får vara bud: 1. väljarens make eller sambo <i>samt</i> väljarens, makens eller sambons barn, barnbarn, föräldrar eller syskon, 2. de som yrkesmässigt eller på liknande sätt ger väljaren vård eller som annars brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter, 3. <i>de som särskilt har förordnats av kommunen att vara bud,</i> 4. av Posten AB <i>anställda lantbrevbärare,</i> 5. anställda vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt. Ett bud <i>skall</i> ha fyllt 18 år.</p>	<p>1. väljarens make eller sambo <i>och</i> väljarens, makens eller sambons barn, barnbarn, föräldrar eller syskon, 2. de som yrkesmässigt eller på liknande sätt ger väljaren vård eller som annars brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter, 3. <i>lantbrevbärare anställda av Posten AB,</i> 4. anställda vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt. Ett bud <i>ska</i> ha fyllt 18 år.</p>
--	--

7 §

<p>Väljare som vill rösta genom bud <i>skall</i></p> <p>1. i närvaro av budet och ett vittne lägga de valkuvert som gjorts i ordning i ett ytterkuvert för budröst, 2. klistra igen ytterkuvertet, 3. på kuvertet a) <i>intyga att de gjort i ordning valkuvert och ytterkuvertet på detta sätt och att valkuvert inte har gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet; väljare som avses i 4 § första stycket skall dessutom på ytterkuvertet intyga att de uppfyller kraven för att få budrösta,</i> b) <i>ange sitt namn och sitt personnummer.</i></p>	<p><i>En</i> väljare som vill rösta genom bud <i>ska</i></p> <p>1. <i>för varje val själv lägga en valsedel i ett valkuvert,</i> 2. i närvaro av budet och ett vittne lägga de valkuvert som gjorts i ordning i ett ytterkuvert för budröst, 3. klistra igen ytterkuvertet, 4. på kuvertet a) <i>ange sitt namn och sitt personnummer, och</i> b) <i>intyga att han eller hon gjort i ordning valkuvert och ytterkuvertet på detta sätt och att valkuvert inte har gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet samt, om han eller hon är en väljare som avses i 4 § första stycket, på ytterkuvertet intyga att</i></p>
---	---

På ytterkuvertet *skall* vittnet och budet ange sina

1. *namn,*
2. *personnummer,*
3. *adresser,*

och intyga att väljaren själv har gjort det som sägs i första och andra styckena samt att de inte känner till något som gör att de uppgifter som väljaren har lämnat inte är riktiga. Vidare *skall* det antecknas vilken av *de* i 5 § första stycket *angivna kategorierna* som är tillämplig på budet.

Ett vittne *skall* ha fyllt 18 år.

han eller hon uppfyller kraven för att få budrösta.

På ytterkuvertet *ska* vittnet och budet ange sina *namn och personnummer* och intyga att väljaren själv har gjort det som sägs i första stycket 2–4 och att de inte känner till något som gör att de uppgifter som väljaren har lämnat inte är riktiga. Vidare *ska* det antecknas vilken av *kategorierna* i 5 § första stycket som är tillämplig på budet.

Ett vittne *ska* ha fyllt 18 år.

8 §

I stället för *vad som sägs i 7 § första och andra styckena* gäller att bud som är lantbrevbärare inte behöver vara närvarande när väljaren gör i ordning ett ytterkuvert för budröst. Ett sådant bud *skall* på ytterkuvertet i stället för personnummer *och adress* ange sitt tjänstgöringsnummer *samt* intyga att kuvertet har tagits emot från väljaren själv.

I stället för *vad som sägs i 7 § andra stycket* gäller att ett bud som är anställd vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt i stället för personnummer *och adress* får ange sitt tjänstgöringsnummer.

Den som inte har något personnummer eller tjänstgöringsnummer *skall* i stället ange någon motsvarande identifikationsuppgift.

I stället för 7 § första och andra styckena gäller att bud som är lantbrevbärare inte behöver vara närvarande när väljaren gör i ordning ett ytterkuvert för budröst. Ett sådant bud *får* på ytterkuvertet i stället för personnummer ange sitt tjänstgöringsnummer. *Budet ska* intyga att kuvertet har tagits emot från väljaren själv.

I stället för 7 § andra stycket gäller att ett bud som är anställd vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt i stället för personnummer får ange sitt tjänstgöringsnummer.

Den som inte har något personnummer eller tjänstgöringsnummer *ska* i stället ange någon motsvarande identifikationsuppgift.

8 kap.

7 a §

Om ett röstmottagningsställe under någon tid när röstmottagning sker inte är tillgängligt för väljare med funktionsnedsättning, får röstmottagarna ta emot dessa

väljares valkuvert utanför röstmottagningsstället, om det kan ske under betryggande former.

10 kap.

7 §

Det *skall* fortlöpande föras anteckningar över röstmottagningen i en röstningslokal.

Om röstmottagningen avbryts *skall* anteckningarna och *de kuvert* som tagits emot förvaras på ett säkert sätt under avbrottet.

Det *ska* fortlöpande föras anteckningar över röstmottagningen i en röstningslokal.

Om röstmottagningen avbryts *ska* anteckningarna och *det valmaterial* som tagits emot förvaras på ett säkert sätt under avbrottet.

Anteckningarna och det valmaterial som tagits emot ska också förvaras avskilt och på ett säkert sätt i avvaktan på rösträkningen.

12 kap.

1 §

På onsdagen efter valdagen *skall* valnämnden sammanträda för att granska och räkna de röster som inte räknats i vallokalerna. Sammanträdet är offentligt. Resultatet av nämndens rösträkning är preliminärt.

Vid sammanträdet *skall* nämnden granska

1. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som till och med valdagen kommit in till nämnden och behållits där,

2. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som röstmottagarna lämnat tillbaka till nämnden enligt 9 kap. 13 §,

3. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som kommit in till nämnden innan någon av de valurnor som sägs i 2 § har tömts, och

4. fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst som röstmottagarna enligt 9 kap. 12 § lagt in i särskilda omslag.

Granskningen går i tillämpliga delar till på samma sätt som enligt 9 kap. 9–12 §§.

På onsdagen efter valdagen *ska* valnämnden sammanträda för att granska och räkna de röster som inte räknats i vallokalerna. Sammanträdet är offentligt. Resultatet av nämndens rösträkning är preliminärt.

Vid sammanträdet *ska* nämnden granska

Om det behövs ytterligare tid för att på ett betryggande sätt genomföra rösträkningen, får valnämnden fortsätta sammanträdet för rösträkning på torsdagen efter valdagen.

7 §

När sammanträdet för röst-räkning avslutats, *skall* val-nämnden till länsstyrelsen genast överlämna

När sammanträdet för röst-räkning avslutats, *ska* valnämnden till länsstyrelsen genast överlämna

1. nämndens protokoll, och

2. de omslag som nämnden gjort i ordning.

Om länsstyrelsen begär det *skall* nämnden också överlämna röst-längderna.

Om länsstyrelsen begär det *ska* nämnden också överlämna röst-längderna.

Om valnämnden med stöd av 1 § fjärde stycket fortsätter sammanträdet på torsdagen efter valdagen, ska nämnden på onsdagen till länsstyrelsen lämna över de omslag som gjorts i ordning för de val som räknats färdigt fram till dess.

Säkerhet

8 §

Om rösträkningen avbryts ska de omslag som gjorts i ordning och övrigt valmaterial förvaras på ett säkert sätt under avbrottet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2014 i fråga om 10 kap. 7 § och 12 kap. 8 § och i övrigt den 1 januari 2015.

2. Äldre föreskrifter ska tillämpas vid ett omval som hålls på grund av att ett ordinarie val till riksdagen eller landstings- eller kommunfullmäktige i september 2014 upphävts.